

Sobre la indignaCCIó i l'acció sociocultural

Antonio Alcántara Alcántara

Estem en un moment de canvi enmig d'un canvi d'època. A la vella Europa el discutible benestar social està sent desmantellant pel poder polític en mans del poder econòmic.

En un món on cada vegada es fan més evidents les desigualtats socials un petit percentatge de persones tenen la major quantitat de poder i diners. El sistema està organitzat de manera que imperen valors que empenyen al consumisme, a l'individualisme, a la jerarquia, a la competitivitat i es fa necessari caminar cap al desenvolupament d'unes formes de relació sustentades en la solidaritat, el suport mutu, la cooperació, la horitzontalitat i el diàleg. És [Zigmunt Bauman](#) qui planteja que en un món regit pel principi de plaer gairebé sense lligams, introduir de nou l'ètica és una necessitat imperiosa. *"Poblar el món amb persones que s'interessen pels altres no figura al mapa de la utopia consumista".*

Determinats paradigmes estan canviant i hem d'aprofundir en les maneres de fer, pensar i ser diferents al que estableix el poder dels diners, i per tant transformar la realitat allà on sigui possible, trencant les correlacions de forces provocadores de les grans desigualtats socials. **És necessari prendre part** i la cultura no ha de ser una excepció. Recollint les paraules de [Gabriel Celaya](#) *"Maldigo la poesía concebida como un lujo / cultural por los neutrales / que, lavándose las manos, se desentienden y evaden / Maldigo la poesía de quien no toma partido hasta mancharse"*

Sempre he pensat que aquest nou moviment d'indignació és la desembocadura de molts anys de lluites socials. Pensant, des que jo sóc jo, ho veig com el transcórrer del mateix riu el moviment veïnal, el moviment zapatista, el moviment antimilitarista, el moviment d'okupació, o el moviment V de Vivienda. Sembla necessari entendre que el moviment de indignades va més enllà de tots els anteriors, que suma i uneix un munt d'inquietuds diferents que comparteixen un mínim comú denominador. Pot ser estem davant el punt de

trobada entre l'associacionisme més clàssic i els nous moviments socials?. L'espurna que encén la metxa surt a partir d'un llibre petit de [Stéphane Hessel](#) que té un missatge senzill. *"Hem lluitat per tenir els drets humans universals i hem moure'ns perquè la política dels diners no ens domini"*.

El 15 octubre 2011 després de la manifestació amb el lema " [Passem de la Indignació a l'Acció](#) ", que es realitza en més de 80 països del món, a la ciutat de Barcelona, al districte de Nou Barris i concretament al barri del Verdum [s'okupa un edifici de nova construcció que porta més de 5 anys parat i buit](#). És okupat per famílies desnonades. Ens trobem davant d'un element molt important. **La ciutadania perd la por a l'acció** i entén que el seu problema, en aquest cas el de l'habitatge, no és individual sinó que és col·lectiu i per tant la solució ha d'anar en la mateixa línia.

Les organitzacions socials i culturals sense ànim de lucre que han estat treballant durant aquests anys han passat d'una situació on tenien clars els equilibris que havien de realitzar per sobreviure, a ofegar-se en un nou món on els seus punts de suport ja no existeixen o ha reinventar-se en un context canviant. Així ens trobem davant del que serà un nou paradigma encara en procés de definició. **Aquí apunto alguns elements que han de permetre endinsar-nos:**

El que hem entès per "públic" fins ara trontolla. Allò dirigit a tota la ciutadania amb sentit de servei que cobreix una necessitat i que en la majoria de casos és controlat i impulsat des de les administracions. Podem escoltar al govern català dient que la malaltia d'una persona és una cosa privada per tant no ha de ser cobert per un servei públic. "No és un dret sinó un bé privat". Ha de ser pagat pel particular.

Hem de construir sobre un concepte que s'acosti a la **idea de col·lectiu, de cooperativa, de comunitat** que s'organitza al voltant d'una necessitat social i comú escapant de la lògica de mercat i de consum. No és gens nou, però sí que és necessari. Trobem clars exemples en la nostra història i en el nostre present. Algunes han sobreviscut al pas del temps amb molta força com són les

cooperatives de defuncions o les vocalies d'enterraments. Els seus membres paguen una quota petita a l'any i quan mor un d'ells, amb aquesta aportació, els costos de l'enterrament estan coberts. Tot organitzat des del voluntariat i el suport mutu. A la zona del Vallès Occidental a través de la Coordinadora de Vocalies de Enterrament donen servei a més de 75 mil persones. On queden les asseguradores? On queda l'especulació dels diners?. Aquest és un exemple extrapolable a altres elements de la vida com l'educació, la cultura, l'oci, la mobilitat o l'alimentació entre d'altres. Són sistemes de d'autoorganització que lluiten contra l'exclusió social i per una millor qualitat de vida.

Alhora hi ha **una major quantitat de persones i col·lectius organitzats**. Intentant posar-se d'acord d'una manera horitzontal, sense representant i intentant donar veu al major nombre de persones i inquietuds. Hem vist assemblees multitudinàries, traslladades de les cèntriques places a les barriades. Moltes d'aquestes persones s'acosten per primera vegada a aquests mètodes i moltes altres han de trencar amb dinàmiques de treball molt personalitzades anquilosades pel pas del temps. És un nou fet que obre **la necessitat de formació assembleària, d'adquisició d'eines comunicatives i d'espais de trobada**.

La necessitat **d'una formació assembleària o d'organització horitzontal i la formació en noves eines comunicatives** s'agafen de les mans a través de l'ús creatiu les noves tecnologies i els nous sistemes de comunicació. Aquests mitjans estan servint per generar continguts multimèdia al mateix temps que per definir noves formes de participació i comunicació social. És [Fernando Domínguez](#) qui planteja *"que en la Societat de la Informació és d'esperar que les TIC juguin un paper important en els processos socials, i així està sent. D'una banda bona part de les convocatòries, s'han estès per les xarxes socials en Internet, però també la informació, el debat i la pròpia organització es recolza en eines tecnològiques, pel que han proliferat: grups i pàgines a Facebook, blocs de les acampades i assemblees locals, fòrums, llistes de correu, grups en comunitats virtuals de vídeo o fotografia o grups en xarxes virtuals alternatives a les comercials com a N-1, noves eines per recollir*

propostes (Q2A com el desenvolupat propingo.tomalaplaza.net)". Així s'estenen els cursos i tallers on adquirir eines que permetin aquestes noves formes d'organització i comunicació. Hem de tenir present que és un treball de fons que va més enllà d'un missatge instantani a la xarxa. **Canvis profunds al voltant d'eines pràctiques que han de sustentar-se en actituds i valors que afavoreixen la comunicació, l'intercanvi i la construcció col·lectiva.**

Els espais de trobada apareixen com a llocs fora del control de l'administració on construir la participació fora de la lògica dels partits polítics o governs. Com diu David Fernández "al poder només li interessa que els joves participen únicament com ells volen que hi participin." La pròpia Llei de 33/2010, d'1 d'octubre, de Polítiques de Joventut de la Generalitat de Catalunya diu "*L'Administració de la Generalitat ha d'estar atenta a les noves formes de participació juvenil que puguin aparèixer, **per valorar si és convenient o no fomentar-les.***" És clar, els espais de trobada han de ser autònoms. La xarxa virtual ho permet i les relacions interpersonals i directes també.

Davant això l'acció sociocultural té molt a dir i fer en aquests nous fets.

En [Pere Soler](#) parla d'Animació Sociocultural i la defineix com "*una metodologia d'acció i intervenció socioeducativa que a partir del protagonisme i la participació de la comunitat busca el seu desenvolupament comunitari i cultural*". I d'una manera molt clara [Antonio Moreno](#) explica la relació entre el que està passant aquest mesos i l'acció sociocultural quan diu "*estem en una assemblea i algú modera, una altra persona pren actes, es creen comissions de mediació, respecte, extensió en barris, quan ens asseiem en cercle, reconeixem pràctiques que desenvolupem des dels espais d'educació no formal, des de les iniciatives d'oci i temps lliure basades en l'educació en valors, des dels processos de participació juvenil, des de tantes i tantes iniciatives disperses que durant anys són un referent de l'aprenentatge per a la vida de moltes persones que avui protagonitzen aquest moviment. Avui ens és més fàcil trobar sentit al que fem.*"

Per tant davant dels elements que van definint aquesta nova situació i davant de l'acció sociocultural hem de posar llum sobre **els centres socioculturals amb funcionament autònom**. És [Kiko Amat](#) qui diu "*algunes petites illes*

d'autogestió sobreviuen encara a la ciutat, centres socials independents, no dirigits per" el mercantilisme o el clientelisme ", dedicats en cos i ànima a la gestió sociocultural dels seus veïns i joves. Sí, joves de l'era del Ipod, logo esponsoritzat, xarxa social i tot-va-bé-si-tinc-mateix noves -sabatilles: hi ha una altra manera de fer-ho sense enriquir a quatre ogres avariciosos, encara que sembli impossible i vostès no l'hagin vist de forma pràctica enlloc. Hi ha un entramat de persones (no logos, no empreses, no lobbys) que viuen per oferir una alternativa autèntica, organitzant concerts, realitzant tallers de karate o gralla, donant xerrades i ensenyant a la gent a cantar [...] alguns ateneus, espais joves i centres depenen d'una banda dels diners públics (subvencions) i una altra part de la seva pressupost anual és autogestionat (traient diners de sota les pedres). I al mateix temps hi ha altres espais lliures i populars que funcionen totalment mitjançant l'autogestió i la quota de socis. "

L'acció sociocultural es presenta com a eina necessària per a aquest nou paradigma dibuixat per la "indignació" i alhora la "indignació" es converteix en una font de renovació per l'acció sociocultural. **Aquesta simbiosis** ha de generar sinèrgies que permetin a les persones i els col·lectius organitzar-se i actuar com a protagonistes de la seva realitat, compartint un punt de partida i un destí comú. Ha de generar nous, o aprofitar si ja existeixen, espais de formació, creació i difusió compartint eines d'organització assembleària, noves tecnologies i comunicacions, i debatent i creant nous marcs d'actuació. L'acció sociocultural en els barris, els pobles, en les associacions, als carrers i places sempre ha estat una eina que ha facilitat la interrelació entre persones i col·lectius desenvolupant actituds i valors de solidaritat, suport mutu, cooperació, horitzontalitat, i diàleg per la transformació social. Per tant, **si sempre han estat necessàries, ara en la "indignació" són imprescindibles.**

Antonio Alcántara Alcántara

Educador Social

jeselito@gmail.com

<http://educaciotransformadora.wordpress.com/>

Bibliografia

Abián, Pilar. (2010). *La Coordinadora de vocalies d'enterrament marca les estratègies a seguir. L'AV de Can Sant Joan compta amb 3. 851 persones inscrites a la secció.* La Veu.cat.

<http://www.laveu.cat/NOTICIES/default.cfm/ID/13551/T/la-coordinadora-vocalies-enterrament-marca-estrategies-seguir.htm>

Amat, Kiko (20011). "*Sant Ateneu contra el dragón o como los centros socioculturales serán la muerte de JaBuLon*" en Bendito Atraso. La página de Kiko Amat

<http://www.kikoamat.com/web/2011/05/san-ateneu-contra-el-dragon-o-como-los-centros-sociales-seran-la-muerte-de-ja-bul-on/>

Celaya, Gabriel. (1955). "*La poesía es un arma cargada de futuro*" del llibre *Cantos iberos*. <http://www.gabrielcelaya.com/>

Domínguez, Fernando. (2011). *Creatividad, Generación Net y 15M en el blog Post-Tcs* . <http://pedernal.org/mastercer/files/2011/10/Creatividad-GNet-y-15M.pdf>

Fernandez, David. (2008)"*Movimiento okupa: entre el 'estigma, la ruptura y la alteridad*" al llibre *La accion política desde la comunidad*. Editorial GRAO

Hessel, Stéphane ; Sanpedro, Jose Luis. (2011). "*Indignaos*". Editorial Destino

Moreno, Antonio (2011) "*Imprescindible para otro mundo posible (de la indignación juvenil al aprendizaje de la participación)*" en el blog Participasion Un blog colectivo sobre Participación y Ciudadanía.

<http://participasion.wordpress.com/2011/07/26/imprescindible-para-otro-mundo-posible-de-la-indignacion-juvenil-al-aprendizaje-de-la-participacion/#more-487>

Llei de 33/2010, de l'1 d'octubre, de polítiques de joventut de la Generalitat de Catalunya. Capítol IV, secció 2, article 42.5

Quintà, Alfons. (2011). *"Sanitat i indecència antidemocràtica"*. Diari de Girona.
<http://www.diaridegirona.cat/catalunya/2011/10/27/sanitat-indecencia-antidemocratica/525171.html>

Soler, Pere (2011). *"L'Animació Sociocultural. Una estratègia pel desenvolupament i l'empoderament de comunitats"*. Editorial UOC

Alcántara, Antonio; "Educando desde y para personas libres en los centros socioculturales" en el blog Educació Transformadora.
<http://educaciotransformadora.wordpress.com/2011/04/02/educando-desde-y-para-persona-libres/>